

Lidt på opfordring og lidt på eget initiativ har jeg tilbudt at komme med nogle råd og overvejelser om splitcane stænger når man skal vurderer dem, reparere og vedligeholde dem. I denne artikel vil jeg primært fortælle om, hvordan du også kan vurdere en stang af bambus. I foreningen er der mange, som ved rigtig meget om historien omkring både stængernes tilblivelse, og om de forskellige fabrikater, og derfor vil jeg tillade mig at springe det historiske islæt over.

Min baggrund er at jeg i 1991 byggede min første splitcane stang, og den sidst nummererede stang, som forlod værkstedet for godt 14 dage siden, har nr. 115. Igennem årene har jeg mødt mange dejlige mennesker, som jeg har udvekslet erfaringer med og lært noget af. De sidste mange år har jeg brugt meget tid på at udvikle og forbedrer disse skønne stænger!

Den kære Tonkin,

Splitcane stænger er lavet af bambus, som er en græsart. Der findes flere hundrede typer af bambus, og den som er fundet mest velegnet til splitcane stænger hedder Tonkin. Som alt andet her i verden, er der også forskel på kvaliteten af Tonkin. Det er de færreste som bygger deres stænger selv, og derfor har man som køber ingen indflydelse på valget af materialer. Sagt med andre ord, når man køber en fabrikslavet stang, køber man i blind tillid til fa-

brikkens ry og renommé!

Når man skal bedømme kvaliteten af en tonkinstok (Bambusrør), er der flere ting som spiller ind. Fugter man enden af stokken med lidt godt "dansk mundvand", ser man fiberlaget. Fiberlaget er altid mest koncentreret ud mod emaljefladen (den synlige flade på den færdige stang) og de vigtigste fibre ligger altså yderst. Der er stor forskel på koncentrationen af fibrene, samt størrelsen på dem. Min erfaring siger – hellere små og mange fibre end store og få fibre. Det er samme princip som bruges i tovværk og stålwirer. En stålwire lavet af fire tykke tråde vil ikke holde en brøkdel af det, som en stålwire med mange små fibre. Et andet kvalitetskrav er afstanden mellem bladknuderne (kraven på bambusrøret hvor bladene vokser ud fra). Jo længere afstand jo bedre. Bladknuden er det svageste sted på stokken, og derved også på den færdige stang. En stok har aldrig samme afstand mellem bladknuderne på hele stokkens længde. Afstanden er mindst ved bunden, og den øges mod toppen.

En anden vigtig faktor er lagringen af stokken. I de år hvor alle fabrikker lavede stænger i Tonkin, har der givet været fabrikker som har brugt "ikke vellageret" bambus. Selv har jeg altid brugt farven som et godt kendetegn, farven på vellageret bambus er gullig. Er farven der-

(Fortsættes på side 13)

(Fortsat fra side 12)

imod grønlig, er stokken ikke lageret nok. Ved at varmhærde bambusen eller flammehærde den, ændres farven så du ikke kan se om bambusen er lageret nok, det ved fabrikkerne også!

Opbevaringen spiller også en rolle for kvaliteten. En stok kan have været skæv ved høsten og herefter rettet over åben ild på opsamlingspladserne (der hvor alt bambus handles første gang, og hvor opkøberne er). Som bygger vurder jeg hver gang sådan et rør meget kritisk, da det meget nemt kan have taget skade (ødelagte fibre). Som køber kan man ikke gennemskue dette på en færdig stang.

Der er flere kvalitetskrav til en god stok, den sidste jeg her vil omtale er stokkens diameter. Det er vigtigt at man vælger den rigtige diameter til opgaven, samt hvor på røret man placer den stang man vil lave (afstanden mellem bladknuder og godstykkelse afgøre placeringen).

Som køber af færdige splitcanestænger er der mange af de "usynlige" krav, man ikke kan se eller få oplysninger om, men fortvivl ikke, da der også er synlige krav at gå efter.

Vurder en stang med "faglige øjne"!

Hvem kan sige sig fri for ikke at have sagt: "hun ser godt ud", eller kommenteret "enkelte dele" på en kvinde i rosende ord! Fordi hun ser godt ud, eller er "drejet" rigtigt, be-

høves hun ikke være den man ønsker at være sammen med hele livet!

I mange år har jeg bevidst lagt mærke til hvad der sker de første minutter en "ikke stangbygger" har en splitcanestang i hånden! Det første som de fleste ser på er udseendet f.eks. hjulholder, kork, beviklinger. Samtidig med at man får de sidste detaljer med, løftes stangen op og "den flugtes med øjet" for at se om den er lige! Hvis den ellers er lige og faldet i god smag, får den lige en ordentlig gang "pisk"!

Som før omtalt, er bladknuden det svageste sted på stangen. Du bør som det første se på disse. Samme gode råd som du bruger hvis du køber en spade til haven med træskæft - årerne må ikke løbe ud midt på skæftet, da skæftet næsten helt sikker knækker her.

Følger du fibrene ned til en bladknude, må fibrene ikke "løbe" ud på den anden side af bladknuden. På en 7 1/2 til 8 1/2 fods stang, kan du nemt have mellem 30 til 42 bladknuder, tænk hvis alle løber ud! Se godt efter om bladknuderne er lange eller korte. En kort bladknude er ca. 10 – 12 mm (de kan forekomme længere, men det er ikke almindeligt). Når man bygger stangen, skal bladknuden rettes ind da den "buler" ud. Vi amatørstangbyggere, som har tid nok, varmeretter dem på plads, mens de "hurtige" sliber dem ned! Sliber man dem ned, sliber man de vigtige fibre over. Har

(Fortsættes på side 14)

(Fortsat fra side 13)

man en bladknude som løber ud (som beskrevet ovenfor) og samtidig er over ca. 12 mm, er alle de vigtigste fiber i overfladen brudt i alle retninger!

Bladknuderne forskydes på den færdige klinge, og det mest brugte princip er at hver anden split forskydes i forhold til bladknuderne. Det optimale for en stang er, at der er så lang afstand mellem forskydningerne som muligt. Da bladknuderne ikke har samme afstand hele røret igennem, vil der altid være tale om en uensartet forskydning. Særligt toppen er værd at ofre ekstra opmærksomhed. På de første to forskydninger fra toppen, skal der helst være en nogenlunde lige stor forskydning imellem de forskudte bladknuder (afstanden imellem forskydningerne skal helst være rimelig ens). Stangen er svagest i toppen, og hvis forskydningen af bladknuderne ikke er optimal, er toppen særlig udsat. Jeg har set stænger hvor der i den øverste forskydning kun var få centimeter og neden under godt 20 cm!

Hvis du har en stang som har "alle ovennævnte skavanker", kan du trøste dig med, at du ikke er alene. De fleste fabrikker, også de meget kendte, saver deres stokke ud. På den måde tager de ikke hensyn til om årene løber ud som omtalt. Lige så mange fabrikker giver bladknuderne en "ordentlig" omgang på båndpudseren til de er plane. Placeringen af stokken tilrettelægges ud fra hvor mange stænger de kan

få ud af en stok, og ikke hvordan den enkelte stang skulle placeres.

Dette er ikke skrevet for at nedgøre udmærkede fabriksstænger, blot de realiteter som stængerne produceres efter. Hvorfor skal du så se på en stang når fabrikkerne alligevel har overset disse fakta. Bambus er et naturmateriale - ikke på alle stokke vrider fibrene i en bladknude og ikke alle bladknuder er lige "bulet" fra naturens side. Derfor kan du meget nemt finde to tilsyneladende ens stænger (samme fabrikat og model), hvor der er stor forskel på kvaliteten af stangen, og derved den styrke og auktion som stangen har.

Ferulerne (metalsamlingerne som samler f.eks. top og bund) er også synlige. Se efter om de er undersænket, i plan med eller ligger over selve bambusen. En stang hvor beviklingerne på ferulen ligger under eller plan med klingens er ikke optimal. For at beviklingen kan lægge plan med klingens (eller lidt over klingens) skal der drejes af bambusen, da ferulen også fylder noget. Her brydes igen de vigtigste fibre. Jeg tit set (desværre ofte når en stang er knækket og skal repareres) at en neddrejning oven i købet er foretaget med et spidst stål, hvilket giver optimale betingelser for et brud lige under en ferule. Har du en stang hvor ferulerne er slidte og "slubrer", skal det laves, da det med 100% sikkerhed vil medføre at den knækker under eller over en af ferulerne.

(Fortsættes på side 15)

(Fortsat fra side 14)

Når du skal vurdere en stangs auktion, så hold om håndtaget med begge hænder, og sæt bunden ind mod maven (så bunden ikke kan flytte sig). Stille og roligt bevæger du stangen fra side til side, og nu kan du virkelig mærke hvordan auktionen i stangen er. Sidst men ikke mindst, er det vigtigste kvalitetskrav, at du er tilfreds med den stang du nu har valgt af den ene eller anden årsag, da gammel kærlighed aldrig rustet!

I næste artikel vil jeg komme med

nogle konkrete råd til hvordan man kan udbedre skader på en stang. Skulle du stå med et konkret problem, er du altid velkommen til at kontakte mig.

*Knæk og Bræk!
Bo Hermansen*